

Щербак Валерія Олегівна

студентка 3-го курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕВТАНАЗІЇ

Сучасна українська правова система закріплює безліч особистих немайнових прав людини, проте головним і фундаментальним із них є право на життя. У даний час, враховуючи постійні зміни, інтеграцію у світове співтовариство і вступ України до багатьох міжнародних організацій, не можна виключати підвищення актуальності питання евтаназії у розвинутих країнах та її законодавчого закріплення.

Якщо виходити з визначень, які надані українським законодавством та світовим співтовариством, під евтаназією можна розуміти навмисне прискорення смерті людини медичним працівником, яке здійснюється з метою припинення її страждань, за наявності письмового документа, який підтверджує дозвіл даної особи на проведення такої процедури.

За людиною залишається право розпоряджатися своїм життям, але чи підпадає під таке право можливість приймати рішення про припинення свого життя? Саме тому навколо евтаназії вже декілька десятиліть існує так багато дискусій між юристами, медиками, філософами та суспільством в цілому. Неможливо залишити без уваги такі аргументи: можливість помилкового аналізу чи подальше зловживання з боку медиків, порушення головного призначення медицини загалом і втрата причини, через яку вона так стрімко розвивається, а особливо, порушення клятви Гіппократа. Як втілити усі нюанси та особливості у нормативно-правовому акті, який зміг би врегулювати такий незвичайний вид відносин, який задовольнив би людей, які намагаються прийняти таке складне рішення (хворих, які прагнуть використовувати свої права на повну та їх близьких родичів)? Останнє, апріорі є неможливим явищем у врегулюванні будь-яких відносин, тому що завжди знайдеться хтось, хто розкритикує нововведення.

На сьогоднішній день, евтаназія дозволена у Канаді та Японії, а станом на 2009 рік – у країнах Бенілюксу, Швейцарії, деяких штатах США та інших країнах Європи. Пасивна евтаназія набула більшого поширення. Законодавство Російської Федерації забороняє здійснювати евтаназію і спирається на однойменну Декларацію 1987 року. У свою чергу, в Кримінальному кодексі України немає жодної статті, яка б могла кваліфікувати таке діяння. Проте на практиці дії винного вважаються умисними при активній евтаназії і за наявності усіх інших

ознак складу злочину кваліфікуються залежно від обставин справи за ч. 1 або ч. 2 ст. 115 КК України («вбивство з милосердя»).

У світі існує альтернатива евтаназії — паліативно-хосписна допомога. Паліативна допомога — це вид медичної допомоги, який дає змогу підвищити якість життя пацієнта та допомогти членам його родини шляхом запобігання страждань невиліковно хворої людини. Створюються спеціальні заклади — хосписи, у яких особи отримують можливість гідно завершити життя. Основне завдання лікарів та інших працівників — підвищення якості життя пацієнта. В цьому закладі індивідум до останньої хвилини залишається повноправним членом соціуму. Це своєрідна філософія медичної допомоги, яка допомагає людині полегшити біль, при цьому зберігаючи людську гідність та створюючи комфортні умови для життя пацієнта [1].

Проаналізувавши безліч нормативно-правових актів, доктрин, різноманітних наукових праць, можна дійти висновку, що обидві думки вчених (за/проти) будуть правильними в залежності від контексту, в якому досліджується евтаназія.

Якщо розглядувати евтаназію з точки зору права людини на життя, то це буде волевиявленням автономної особистості, реалізація нею одного з своїх основоположних прав у повній мірі і буде вважатися гуманною, оскільки припиняє її страждання і муки. З цього боку, особа виступає власником і вільна робити так, як їй забажається. Прихильники вказують на те, що держава повинна визнати евтаназію не заради всіх, а заради тих небагатьох, які потребують його здійснення. Виходячи з тлумачення українським законодавством, недоцільно вважати, що це дії, які спрямовані на умертвіння тільки невилікового хворого, оскільки на мою думку, кожен громадянин повинен мати вибір, у тому числі — скористатися даним правом чи ні, без такої обов'язкової ознаки як хвороба, але з такою як психологічні страждання. Доцільно буде вважати це скоріше правом на смерть ніж порушенням права на життя.

Проте, на сучасному етапі розвитку України, евтаназія не може використовуватися в повсякденній практиці з ряду невеликої, але вагомій кількості причин — психологічних, медичних, соціальних, законодавчих, етичних (включаючи релігійні переконання), тощо. Існує дуже велика вірогідність негативних наслідків такої процедури, зокрема: при неправильному діагнозі — безповоротній процес, гальмування пошуку нових ефективних способів лікування пацієнтів, зменшення причин спонукати медицину до прогресу, поява нового засобу вчинення злочинів (умертвіння старих осіб, інвалідів, невиліковних хворих, на лікування яких не вистачає грошей, підкуп медперсоналу, зловживання посадовими повноваженнями, шахрайство), з психологічної точки зору людина перестане боротися за своє життя, якщо буде знати, що в неї буде завжди простіший спосіб —

здатися. В кінці кінців, це все ж таки втручання в закони природи і порушення цілої системи.

В свою чергу, не правильним є також порівнювати країни, які відрізняються за багатьма характеристиками (економічними, культурними, правовими). В нашій державі не визнається будь-яка форма евтаназії, але незважаючи на це у нас є право на відмову від медичного втручання в критичному для життя стані (незворотня смерть) [2].

На думку багатьох вчених, легалізація евтаназії в українському законодавстві є лише питанням часу. У такому разі необхідно встановити саму процедуру, обставини за яких вона здійснюватиметься, проінформувати особу про всі можливі наслідки, окреслити коло суб'єктів (напр. лікар), але при цьому важливо враховувати його думку, ставлення і надати йому можливість відмовитися. Евтаназія потребує кримінально-правової регламентації, чіткий механізм реалізації самого права, у зв'язку з цим необхідно передбачити спеціальні норми у кримінальному законодавстві, які б закріплювали такі діяння. Декриміналізація дозволить контролювати процедуру і обмежити її чіткими рамками закону. Проте слід звернути увагу й на те, що цей процес повинен бути поступовим. Легалізація евтаназії повинна пройти низку наукових, законодавчих фільтрів, які встановлять правила, конкретні критерії та випадки, коли таке право може бути реалізоване [3]. Постає таке питання, чи можна потім це вважати виправданням самовбивства?

Отже, з одного боку, надати людині право вибору краще, ніж залишити її у безвиході, а з другого – велика кількість прогалин та власне помилок як з боку людини, що просить про таку послугу, так і з боку медичних працівників чи навіть третіх осіб. Досягти консенсусу в такому кропіткому питанні дуже важко, майже неможливо.

Список використаних джерел

1. Паліативно-хосписна допомога // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://aphd.ua/publication-29/>
2. Основи законодавства про охорону здоров'я // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2801-12/paran397#n397>
3. Питання легалізації евтаназії // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pravoconsult.com.ua/evtanaziya-pravo-na-smert-za-chi-proti/>

Ключові слова: евтаназія, право на життя, проблеми евтаназії, вбивство, паліативна допомога.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Тавлуй О. В.